

Συμβουλευτική Οικονομική Επιτροπή

Γραπτή δήλωση του Αθανάσιου Ορφανίδη, Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, στη συνάντηση της Συμβουλευτικής Οικονομικής Επιτροπής

Λευκωσία, 2 Απριλίου 2009

Εξακολουθούμε, δυστυχώς, να βιώνουμε τις επιπτώσεις μιας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που είχε ως βασική αιτία τη μη επαρκή εποπτεία των τραπεζικών και άλλων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων σε μια σειρά από χώρες. Πάρθηκαν, βέβαια, σημαντικά μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης σε διεθνές επίπεδο, αλλά, παρά τη σχετική ομαλοποίηση του κλίματος στο χρηματοοικονομικό περιβάλλον, οι επιπτώσεις στη διεθνή οικονομία φαίνεται να εντείνονται και παρατείνονται. Στην Κύπρο, οι επιπτώσεις της κρίσης είναι, μέχρι στιγμής, τουλάχιστον, σχετικά ηπιότερες και ο τραπεζικός μας τομέας δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα. Ο βαθμός, όμως, της οικονομικής αβεβαιότητας είναι ιδιαίτερα αυξημένος και περαιτέρω σημαντική επιδείνωση στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα δεν μπορεί να αποκλεισθεί, αν λάβουμε υπόψη τη σημαντική χειροτέρευση του ήδη αρνητικού διεθνούς κλίματος. Επομένως, θα ήταν συνετό να προετοιμαζόμαστε γι' αυτό το ενδεχόμενο μέσω, κυρίως, της ετοιμασίας εναλλακτικών μέτρων που θα επιτρέψουν στον ισχυρό μας τραπεζικό τομέα να συμβάλει καθοριστικά στη συγκράτηση μιας περαιτέρω επιβράδυνσης στην οικονομική δραστηριότητα, αν χρειαστεί.

Πιο αναλυτικά, και σε σχέση με το διεθνές περιβάλλον, με βάση τις τελευταίες προβλέψεις της ΕΚΤ που ανακοινώθηκαν στις 5 Μαρτίου 2009, το ΑΕΠ της ζώνης του ευρώ αναμένεται να συρρικνωθεί φέτος κατά περίπου 2,7% σε σύγκριση με την πρόβλεψη του Δεκεμβρίου του 2008, που ήταν μείωση κατά περίπου 0,5%. Σημειώνεται το μέγεθος της δραματικής και πρωτόγνωρης αναθεώρησης του ΑΕΠ, ύψους πέραν των δύο ποσοστιαίων μονάδων, που έγινε μόνο μέσα σε τρεις μήνες, καθώς και η διαμορφούμενη ευρύτερη αντίληψη ότι η κρίση θα είναι πιο παρατεταμένη από ότι αναμενόταν προηγουμένως. Σημειώνεται επίσης ότι, ακόμα πιο πρόσφατες προβλέψεις για τη διεθνή οικονομία, που δημοσιεύθηκαν πριν λίγες μέρες από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), φέρουν την οικονομική δραστηριότητα στη ζώνη του ευρώ φέτος να συρρικνώνεται κατά περίπου 4%. Τα πιο πάνω σκιαγραφούν μια πολύ ζοφερή εικόνα για τη διεθνή οικονομία και τη ζώνη του ευρώ ιδιαίτερα, που έχει χαρακτηριστεί ως η χειρότερη κρίση μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο αρνητικών εξελίξεων και προσδοκιών για τη διεθνή οικονομία και τη ζώνη του ευρώ, αλλά και της μείωσης στις τιμές των πετρελαιοειδών και άλλων πρώτων υλών τους τελευταίους μήνες, ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ αναμένεται να

είναι κάτω από το μεσοπρόθεσμο στόχο της ΕΚΤ που είναι πιο κάτω αλλά πλησίον του 2%.

Όσον αφορά την Κύπρο, οι τελευταίες λεπτομερείς προβλέψεις της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου για την εγχώρια οικονομία δημοσιεύτηκαν τον περασμένο Δεκέμβριο. Σύμφωνα με αυτές τις προβλέψεις, ο πραγματικός ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ για την Κύπρο προβλεπόταν να φθάσει φέτος στο 2%. Η επιβράδυνση αναμενόταν ότι θα προέλθει από τη μείωση στο ρυθμό μεγέθυνσης τόσο της εγχώριας όσο και της εξωτερικής ζήτησης, ως αποτέλεσμα της διεθνούς ύφεσης.

Όπως θα πρέπει να αναμένεται, οι προαναφερθείσες διεθνείς εξελίξεις και αναθεωρήσεις της ΕΚΤ για την οικονομία στη ζώνη του ευρώ καθιστούν πλέον τις προβλέψεις του Δεκεμβρίου της ΚΤΚ πολύ αισιόδοξες. Ήδη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις ενδιάμεσες αναθεωρημένες προβλέψεις της για την Κύπρο του Ιανουαρίου 2009 μειώνει τον αναμενόμενο ρυθμό αύξησης της οικονομίας για φέτος σε 1,1%. Οι επόμενες λεπτομερείς προβλέψεις της ΚΤΚ θα δημοσιευθούν στο Οικονομικό Δελτίο της ΚΤΚ του Ιουνίου. Στο μεταξύ, όμως, δεν μπορούμε, ως Κεντρική Τράπεζα, να παραγνωρίσουμε το εντονότερα αρνητικό εξωτερικό περιβάλλον ούτε και να αποκλείσουμε το ενδεχόμενο σημαντικής επιδείνωσης των δικών μας οικονομικών μεγεθών. Από τη μια, σημειώνεται ότι το τραπεζικό μας σύστημα, σε αντίθεση με πολλές άλλες χώρες είναι υγιές, λόγω διαχρονικά σωστής εποπτείας, ενώ η εξάρτηση της οικονομίας μας από τη βιομηχανία, που είναι ένας τομέας της πραγματικής οικονομίας που πλήγηκε ιδιαίτερα σκληρά από την κρίση, δεν είναι τόσο μεγάλη. Από την άλλη όμως, τα τελευταία τουλάχιστον 10-15 χρόνια το κυπριακό ΑΕΠ επιδεικνύει ένα μεγάλο βαθμό συσχετισμού με τον αντίστοιχο μέσο όρο των χωρών μελών της ζώνης του ευρώ ή/και της Ε.Ε., που τώρα πλήττονται καίρια από την κρίση. Οι ρυθμοί αύξησης στην Κύπρο ήταν και είναι όντως σχετικά υψηλότεροι από το μέσο όρο των χωρών της ζώνης του ευρώ. Ενδεικτικά, όμως -- τουλάχιστο από τον καιρό της δημιουργίας της ζώνης του ευρώ πριν δέκα χρόνια—η ανάπτυξη στην Κύπρο περιοριζόταν μεταξύ μιας και 2,5 ποσοστιαίων μονάδων ψηλότερα από τη ζώνη του ευρώ. Με δεδομένες τις δραματικές εξελίξεις στη ζώνη του ευρώ, αλλά και στο Ηνωμένο Βασίλειο, αυτά τα στατιστικά δεδομένα, άνκαι ενδεικτικά, δείχνουν τουλάχιστο τις τάσεις που θα μπορούσε κάποιος να αναμένει σε σχέση με την ενδεχόμενη χειροτέρευση των οικονομικών μας μεγεθών.

Με βάση τις πιο πάνω αρνητικές εξελίξεις και προοπτικές, θα πρέπει να θεωρούνται ευνοϊκές για την κυπριακή οικονομία οι σημαντικές ενέργειες και αποφάσεις πολλών κεντρικών τραπεζών, μεταξύ των οποίων και η ΕΚΤ, για μειώσεις επιτοκίων και διευκολύνσεις παροχής ρευστότητας. Ως γνωστόν, αυτά τα μέτρα, λήφθηκαν σε διεθνές πλαίσιο ενεργειών κεντρικών τραπεζών και κυβερνήσεων για την αντιμετώπιση της

κρίσης. Φυσικά, το επίπεδο των επιτοκίων που αντιμετωπίζουν τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις στην Κύπρο δεν καθορίζεται μόνο από τα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ αλλά και από εγχώριες συνθήκες που άπτονται θεμάτων σε σχέση, μεταξύ άλλων, με τον εγχώριο ανταγωνισμό και προστασία καταναλωτή.

Υπενθυμίζω εδώ και επαναλαμβάνω παρενθετικά, σχετική πρόταση που είχα κάνει στην Επιτροπή Οικονομικών της Βουλής στις 12 Νοεμβρίου 2008. Συγκεκριμένα, παρόλο που η ΚΤΚ δεν έχει αρμοδιότητα να παρεμβαίνει σε θέματα προστασίας του καταναλωτή, πρότεινα την υιοθέτηση μέτρων ως ακολούθως:

1. Διευκόλυνση δανειοληπτών για μείωση του κόστους δανεισμού, όπως για παράδειγμα την άρση των εμποδίων για μεταφορά δανείων και υποθηκών από μια τράπεζα σε άλλη.
2. Ψήφιση της προταθείσας νομοθεσίας για το Χρηματοοικονομικό Επίτροπο.
3. Ενίσχυση της νομοθεσίας για προστασία του καταναλωτή σε χρηματοοικονομικά θέματα.

Πέραν των νομισματικών μέτρων που λήφθηκαν από την πλευρά της ΕΚΤ, καθίσταται, σήμερα, με βάση τις προαναφερθείσες αρνητικές εξελίξεις και προοπτικές, ακόμα πιο επείγουσα η ανάγκη να ετοιμαστεί από την Κυβέρνηση κατάλογος εναλλακτικών μέτρων που θα μπορούσαν να ενεργοποιηθούν, αν και εφόσον αυτό χρειαστεί. Μερικά τέτοια μέτρα πρότεινε και η ΚΤΚ και τα οποία θα μπορούσαν, μέσω κυρίως του τραπεζικού τομέα που βρίσκεται σε πολύ καλή κατάσταση, να συνεισφέρουν στην τόνωση της χρηματοδότησης της οικονομίας με χαμηλό κόστος, που θα είχε θετικές επιπτώσεις στην παραγωγή και την απασχόληση. Ειδικότερα, θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι και στην προηγούμενη συνεδρία της Συμβουλευτικής Οικονομικής Επιτροπής, στις 29 Ιανουαρίου του τρέχοντος έτους, είχα, μεταξύ άλλων, προτείνει την έκδοση ειδικών ομολόγων του Δημοσίου διάρκειας μέχρι και τρία χρόνια, με σκοπό την παραχώρησή τους στα πιστωτικά ιδρύματα έναντι εξασφάλισης, τα οποία με τη σειρά τους θα μπορούσαν να χρησιμοποιούν τους τίτλους αυτούς για άντληση ρευστότητας από την ΕΚΤ. Για την παραχώρηση των τίτλων θα καταβάλλεται από τα πιστωτικά ιδρύματα στο Δημόσιο προμήθεια καθώς και επαρκείς εξασφαλίσεις. Οι εξασφαλίσεις αυτές θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν, εκτός από τίτλους άλλων ομολόγων, ενήμερα δάνεια σε φυσικά πρόσωπα (π.χ. στεγαστικά δάνεια) καθώς και ενήμερες απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων.

Όπως είναι γνωστό, το επιτόκιο στο οποίο γίνεται η άντληση ρευστότητας από την ΕΚΤ καθορίζεται σε συναντήσεις του Διοικητικού Συμβουλίου της. Αργότερα σήμερα θα ανακοινωθεί το σχετικό επιτόκιο που θα αποφασιστεί στη σημερινή συνάντηση.

Ένα δεύτερο μέτρο που είχα προτείνει, αφορά την παραχώρηση επιχειρηματικών δανείων από το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσω επιμερισμού του πιστωτικού κινδύνου μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και του κράτους (risk-sharing arrangements). Αυτό το μέτρο είναι σημαντικό γιατί η αυξημένη αβεβαιότητα που επικρατεί αυτή τη στιγμή στην οικονομία δυνατόν να αποθαρρύνει την ανάληψη, εκ μέρους των τραπεζών, ολόκληρου του κινδύνου για τη χρηματοδότηση έργων. Ο επιμερισμός του κινδύνου, για τον οποίο η κυβέρνηση ενδεχόμενα να εισπράττει και ανάλογο τέλος από τις επιχειρήσεις που επωφελούνται —ανάλογα με τις παραμέτρους του σχεδίου που η Κυβέρνηση μπορεί να διαμορφώσει-- θα μπορούσε να ενθαρρύνει μεγάλες επενδύσεις ή/και να στηρίξει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, διασφαλίζοντας βελτιωμένες προοπτικές ανάπτυξης και απασχόλησης.

Πιστεύω ότι αυτές οι εισηγήσεις πρέπει, μετά από σχετική επεξεργασία ή και τροποποίηση, να περιληφθούν στις όποιες σκέψεις γίνονται για εναλλακτικά σενάρια και μέτρα αντιμετώπισης της κατάστασης που θα πρέπει να είναι έτοιμα να ενεργοποιηθούν, αν χρειαστεί. Η ανησυχία μου έγκειται στο ότι η επιδείνωση της κατάστασης στη διεθνή οικονομία στενεύει εξαιρετικά τα περιθώρια που έχουμε μπροστά μας για την έγκαιρη υιοθέτηση αναγκαίων μέτρων που αποσκοπούν στη συγκράτηση της περαιτέρω επιβράδυνσης στην οικονομική δραστηριότητα. Θέλω, ακόμα, να υπενθυμίσω πως τα μέτρα αυτά - όπως εξήγησα και στο παρελθόν - δεν θα επηρεάσουν αρνητικά το δημοσιονομικό έλλειμμα και η εφαρμογή τους θα διευκολύνει την παροχή πίστωσης με χαμηλότερο κόστος. Αναφερόμενος στα δημοσιονομικά, θα ήθελα, επίσης, με την ευκαιρία, να τονίσω πως τα όποια άλλα μέτρα παίρνονται από την Κυβέρνηση, για την αντιμετώπιση της κρίσης, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αγνοούν τις πραγματικότητες που διαμορφώνονται όσον αφορά, κυρίως, τη σοβαρή κάμψη που παρουσιάζουν ήδη τα δημοσιονομικά (φορολογικά) έσοδα εξ αιτίας της επιβράδυνσης στην οικονομική δραστηριότητα. Τα δημοσιονομικά μέτρα προς υποβοήθηση της οικονομικής ανάκαμψης πρέπει να είναι προσωρινά, δηλαδή να έχουν ημερομηνία λήξης, και επίσης καλά στοχευμένα, ούτως ώστε να μην δημιουργηθούν ελλείμματα, τα οποία θα είναι εξαιρετικά δύσκολο να χρηματοδοτηθούν και θα υποσκάπτουν, αντί να βοηθούν, την έξοδο από την οικονομική κάμψη.

Καταληκτικά, θα έλεγα πως η μεγάλη χρηματοοικονομική κρίση και η βαθιά διεθνής ύφεση που τη συνοδεύει δεν αφήνουν ανεπηρέαστη την κυπριακή οικονομία, παρόλο που η κατάσταση στη δική μας χώρα παραμένει σχετικά καλύτερη και ο τραπεζικός μας τομέας εξακολουθεί να είναι υγιής. Η αβεβαιότητα, όμως, είναι τέτοια που δεν αποκλείει το ενδεχόμενο για περαιτέρω, και ίσως σοβαρή, επιδείνωση στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα. Επομένως, θα ήταν συνετό η κυβέρνηση να είναι προετοιμασμένη να

αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τα όποια αρνητικά ενδεχόμενα και να ανατρέψει περαιτέρω επιδείνωση της οικονομικής δραστηριότητας στην Κύπρο.